

Mariana PAVLENCU,

lector universitar la Catedra „Științe polițienești și socio umane”,
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, master în drept

Vitalie COSTIȘANU,

procuror în procuratura sect. Ciocana, master în drept

PERSOANELE CU DIZABILITĂȚI DEȚINUTE ÎN PENITENCIARE

Rezumat

Persoanele cu dizabilități sînt acele persoane cărora mediul social, neadaptat deficiențelor lor fizice, senzoriale, psihice, mentale și/sau asociate, le împiedică total sau le limitează accesul cu șanse egale la viața societății, necesitînd măsuri de protecție în sprijinul integrării și incluziunii sociale. Persoanele cu dizabilități se diferențiază între ele prin nevoile, capacitățile și interesele distincte pe care le au, adică exact cum ne diferențiem noi toți. Multe dizabilități nu se văd. Astfel încît zilnic interacționăm cu oameni care pot avea deficiențe sau pot fi afectați de probleme care ne rămîn necunoscute.

Cuvinte-cheie: Persoane cu dizabilități, deficiențe, fizice, senzoriale, psihice, incluziune socială, măsuri de protecție.

Summary

People with disabilities are people whose social environment, misfit their disabilities physical, sensory, physical, mental and / or associated prevents them from total or their access to equal opportunities in society, requiring protective measures in support of social integration and inclusion. Disabled people differentiate between them by needs, capacities and they have distinct interests, which is exactly how we all make a difference. Many disabilities are not seen. So every day we interact with people who may have disabilities or may be affected by problems that we remain unknown.

Keywords: Disabled, deficiencies, physical, sensory, mental social inclusion, safeguards.

Introducere. Ca urmare a semnării Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități în 2007, Guvernul Republicii Moldova a demarat reforma în domeniul protecției sociale a persoanelor cu dizabilități [1, p. 2]. Astfel, politica publică de protecție socială a persoanelor cu dizabilități a fost direcționată spre incluziunea socială a acestora. Persoanele cu dizabilități care își ispășesc pedeapsa cu închisoarea nu sînt o excepție.

Materialele și metodele aplicate. Pentru elaborarea lucrării au fost făcute cercetările cadrului legislativ național. În prezentul studiu au fost aplicate diferite metode de cercetare științifică.

Odată ajunse în penitenciare, statul se obligă să le creeze persoanelor condiții decente de detenție, în caz contrar, riscă să genereze apariția fenomenului relelor tratamente (condiții degradante și inumane), fapt condamnat de Curtea Europeană a Drepturilor Omului.

În prezent, în Republica Moldova există 17 penitenciare în care sunt repartizate secțiunile de tip închis, semiînchis, deschis, pentru minori, pentru femei, izolatoare de urmărire

penală și un spital penitenciar [2].

Spre marele nostru regret, actualmente în țara noastră există problema persoanelor cu dizabilități, care, deși dispun de drepturi, libertăți și obligații în egală măsură ca și ceilalți cetățeni, nu sunt scutite de pedepse legale în cazul încălcării normelor de drept. Însă se solicită o atenție sporită condițiilor create de către stat pentru ca și persoanele cu dizabilități să-și poată ispăși pedeapsa penală respectându-li-se onoarea și demnitatea umană.

Conform art.19, lit.b) al Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, „Persoanele cu dizabilități au acces la o gamă de servicii la domiciliu, rezidențiale și alte servicii comunitare de suport, inclusiv la asistență personală necesară vieții și integrării în comunitate, ca și pentru prevenirea izolării sau segregării de comunitate...” [3].

Odată cu emiterea hotărârii privind aplicarea măsurii preventive privative de libertate, precum și a hotărârii instanței de judecată privind ispășirea pedepsei penale cu închisoarea, statul se obligă să creeze condiții adecvate întru respectarea demnității umane.

Asigurarea măsurilor de protecție socială a persoanelor cu dizabilități este necesară și reiese din faptul că și aceste persoane pot avea calitatea de deținut și condamnat.

În prezent în penitenciarele din Republica Moldova circa 3% sunt persoane cu dizabilități. Din numărul total de persoane cu dizabilități circa 29% sunt cu dizabilitate locomotorie, 25% – cu dizabilitate senzorială și 46% – cu alte tipuri de deficiențe.

O problemă aparte este situația persoanelor cu dizabilități locomotorii, în special a celor imobilizate la pat (20% din numărul total al persoanelor cu dizabilități din penitenciare) și a celor care se află în cărucior rulant (12%). De regulă, această categorie de persoane necesită îngrijire permanentă din partea unei terțe persoane [4, p. 46].

În Republica Moldova legislația din domeniu prevede în astfel de situații serviciul „Asistența personală” [5] care este un serviciu destinat persoanelor cu dizabilități severe cu vârsta de peste 3 ani care întâmpină dificultăți în realizarea sarcinilor și activităților cotidiene fără suport din exterior. Asistentul personal este persoana care oferă servicii de însoțire, îndrumare, îngrijire personală (alimentație, igienă etc.), efectuarea sarcinilor menajere de bază precum și suport pentru deplasarea în interiorul și exteriorul casei, în vederea accesării serviciilor comunitare.

Însă în sistemul penitenciar acesta nu este creat și implementat. Factorii care împiedică crearea în instituțiile penitenciare a serviciului „Asistența personală” sunt de ordin legislativ și de ordin administrativ.

În cele mai multe cazuri, în situația în care există persoane ce necesită îngrijiri din partea unei terțe, pe lângă asistentul social, secția medicală a penitenciarului, condamnații din sector sunt cei care îi îngrijesc și îi ajută atunci când întâmpină greutăți.

Administrația penitenciarelor în care se află persoane cu dizabilități locomotorii întreprinde măsuri de adaptare a mediului fizic la necesitățile acestora. Însă din cauza bugetului auster, aceste măsuri sunt insuficiente și necesită timp pentru realizare. Lipsa adaptărilor pentru persoanele cu dizabilități favorizează

apariția fenomenului discriminării acestora în raport cu ceilalți condamnați.

O investigare aparte necesită fenomenul tulburării de personalitate. Potrivit datelor statistice, aproximativ 5% din numărul total de deținuți/ condamnați din penitenciar suferă de tulburare de personalitate.

Acest fapt este alarmant, deoarece tulburarea de personalitate, de regulă, este un fenomen adiacent, manifestat prin perturbări de caracter, de comunicare sau adaptare privind controlul și exprimarea afectivității, care poate atesta prezența unei probleme sociale sau chiar a unor deficiențe neurologice (în cazuri de epilepsie, schizofrenie ș.a.). Din aceste motive, ar fi binevenită dezvoltarea mai amplă a serviciului psihologic în locurile de detenție și identificarea unor soluții terapeutice în acest sens.

Făcând o analiză a situației persoanelor cu dizabilități din penitenciare în domeniul ocrotirii sănătății, putem menționa mai multe aspecte negative, cum ar fi:

- insuficiența aprovizionării cu medicamentele necesare la timp și prestarea serviciilor de diagnostic în instituțiile medico-sanitare publice în cazul deținuților cu dizabilități;
- lipsa ochelarilor și a aparatelor auditive pentru deținuți cu dizabilități de văz și auz;
- persoanele care suferă de diabet zaharat nu beneficiază de „glucometru” pentru verificarea nivelului glicemiei, zilnic de sine stătător.

Ca urmare a implementării reformei în domeniul protecției sociale a persoanelor cu dizabilități, abordarea dizabilității este privită din aspectul socio-medical, fapt ce implică elaborarea unui program individual de reabilitare și incluziune socială. [6] Din păcate, în momentul de față, doar în Penitenciarul nr. 4 din Cricova există programe individuale de reabilitare și integrare socială.

Rezultate obținute. Putem să menționăm că la capitolul elaborării programelor individuale de reabilitare și integrare socială se înregistrează anumite lacune, în special în cazul persoanelor cărora li s-a stabilit dizabilitatea în temeiul legislației vechi (până la intrarea în vigoare a Hotărârii Guvernului

R. Moldova nr.567 din 26 iulie 2011). Din aceste motive considerăm absolut necesară intervenția Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei pentru elaborarea unei metodologii funcționale de implementare a Hotărârii Guvernului R. Moldova nr.567 din 26 iulie 2011 [7], astfel ca toate persoanele cu dizabilități, indiferent de locul aflării și perioada stabilirii dizabilității, să dispună de un program individual de reabilitare și integrare socială.

Este necesar de remarcat că însăși pedeapsa penală aplicată persoanelor cu dizabilități nu constituie un motiv de interzicere sau limitare în dreptul de protecție socială, deoarece acestea sunt egale în drepturi cu ceilalți membri ai societății. Prin îngrădirea dreptului la protecția socială a deținuților/condamnaților cu dizabilități are loc încurajarea discriminării în raport cu celelalte persoane ce-și ispășesc pedeapsa cu închisoarea sau cărora li se aplică măsuri preventive private de libertate.

Concluzii. Existența problemelor în ce privește persoanele cu dizabilitate aflate în penitenciare denotă necesitatea de a întreprinde unele acțiuni concrete întru identificarea eventualelor soluții. De altfel, este evident că soluționarea acestora implică o conlucrare activă a instituțiilor de resort.

Referințe bibliografice

1. Raportul tematic „Monitorizarea respectării drepturilor persoanelor cu dizabilități care sunt deținute în penitenciare” al Ombudsmanului R.M., Chișinău, 2015, 17 p.
2. Ordinul Ministerului Justiției privind stabilirea tipurilor de penitenciare și sectoarelor de detenție, nr. 215 din 05.05.2014.
3. Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități, adoptată la New York de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 13 decembrie 2006, și semnată de Republica Moldova la 30 martie 2007.
4. Raport privind respectarea drepturilor omului în R. Moldova în anul 2014 al Centrului pentru drepturile omului din Moldova, Chișinău 2015, 383 p.
5. http://www.ombudsman.md/sites/default/files/document/attachments/diz_pen1.pdf
6. Hotărârea nr. 314 din 23.05.2012 pentru aprobarea Regulamentului-cadru privind organizarea și funcționarea serviciului social „Asistență personală” și a standardelor minime de calitate Publicat la 01.06.2012 în Monitorul Oficial nr. 104-108 art. Nr : 366. Data intrării în vigoare 01.01.2013.
7. Legea nr. 60 din 30.03.2012 privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități. Publicată la 27.07.2012 în Monitorul Oficial Nr. 155-159 art nr.508.